

קרן אור פניו

מזיכרונותיו של תלמיד

חלק ב

עוד ניצוצות ממסכת חיון

של אדוני מורי ורבי

הגאון רבי רפאל הלוי שמואלביץ זצוק"ל

ט' בשבט תשע"ח

בערל אברהם הלוי ויטמן

©

כל הזכויות שמורות למו"ל

להערות והארות: berylwhitman@gmail.com

עימוד: מילר פלוס

"לא זכינו, אילו זכינו היה זה "דורו של ר'
נחום", אילו זכינו שיהא במלוא כוחותיו כל
השנים עד היום הזה, אילו זכינו והיה נשאר
עוד הלאה בחיים חיותו היה זה "דורו של ר'
נחום" (כמו שמוזכר דורו של רשב"י, דורו של
ר"י ב"א) לא זכינו, ונשארה תורתו רק אצל
תלמידיו, אלא שהדברים מתפשטים לאט
לאט החוצה, וכובשים לבבות.

החובה מוטלת על בניו וחתניו להקדיש
מאמצים להביא לאור עולם את האור הנעלם,
שלא יהא אורו כמו ברק, שיש בו אור גדול
אך נעלם כמו רגע, אלא שיהא הדרך נמשך
והולך ומתגבר מסוף העולם ועד סופו... זוהי
חובה של העמדת תורה לדורי דורות.

זכות זו של התפשטות האורה זו תורה גדולה
היא עד מאד, וע"י התפשטות אור התורה
נזכה למלאה הארץ דעה את ה' כמים לים
מכסים ובלע המוות לנצח."

מתוך דברי אמו"ר הגאון ר' רפאל הלוי שמואלביץ זצוק"ל
בהספד על גיסו הגאון ר' נחום פרצוביץ זצוק"ל

"כבוד גלוקים הסתר דבר", ונדמה לי שבכלל זה אף היחס בין רב לתלמידו, כמו שאמרו חז"ל במה שכתוב "ולדבקה בו", והלא אש אוכלה הוא, אלא הדבק בתלמידי חכמים. מכל מקום החלטתי להעלות דברים אלו על הכתב, משום ש"תורה היא וּלְלִמּוּד אֲנִי צְרִיכִים". תפילתי שיקויים בנו "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור".

תוכן עניינים

הקדמה

9..... חכמת אדם תאיר פניו.....

ואקה... את אברהם מעבר הנהר

11..... ושננתם לבנג... בלכתך בדרך.....

והיא שעמדה לאבותינו ולנו

18..... ודברת בם.....

הבה נתחכמה

23..... והיו לטוטפות.....

ובאותות - זה המטה

32..... בין עיניך.....

על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת

34..... וכתבתם.....

ההפכי הצור אגם מים

38..... ולעבדו בכל לבבכם.....

וגודה לך

40..... ה' אלקיכם אמת.....

סיום

43..... אין אנו מניחין אותו.....

הקדמה

חכמת אדם תאיר פניו

כתוב בבראשית רבה (פ"כ), "ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם", בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב, 'כתנות אור' וכו', ובמת"כ שם הביא פירוש הרמב"ם, שרבי מאיר היה חושב בכתנות אור שהיה לאדם תחלה, ועתה נהפכו לעור ולחומר, ובחשבו רבי מאיר כזה כתב אור.

והענין מבואר בדברי השל"ה (פ' שמות), "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא. וביהושע כתיב 'של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו קודש הוא', יש ג' שינויים, א' בכאן אמר נעליך לשון רבים, ושם אמר נעליך בלשון יחיד, הב' בכאן אמר אדמת קדש ושם לא נאמר תיבת אדמת, הג' שם כתיב ויעש כן וכאן לא נאמר.

הענין, יש שני מיני לבושי עור לאדם, האחד עור בהמה, דהיינו מנעלים שלובש, הב' הוא עור עצמו, כמ"ש עור ובשר תלבישני, והוא החומר העכור, אשר בזה נמשל כבהמות נדמה. והנה נלקח האדם מהאדמה, והיה ראוי להיות גופו אדמה קודש, כתנות אור באלף, רק כשקלקל נעשה חומר עכור ומלובש בעור ובשר.

ומרע"ה הגיע לבסוף למעלה כי **קרן אור פניו**, גופו הקדוש נזדכך ונעשה כתנות אור באלף, והיה מוכן לזה מיום הולדו, כמ"ש וירא אותו כי טוב, ואחז"ל נתמלא הבית כולו אור, הרי שהתחיל מיד להאיר ונשלם לבסוף כי קרן אור. ואחת

ממעלות נבואת מרע"ה על כל הנביאים הוא, שהיה מקבל הנבואה בלי רתת וביטול הכוח החומרי שבו, כמבואר הענין במקומו, והטעם בשביל שנזדכך חומרו, והוא אספקלריא המאירה.

וענין גילוי הקדושה למרע"ה וליהושע לא היה בשווה, כי המקום אשר עמד עליו יהושע הוא קודש, והיה המקום אשר עמד עליו מרע"ה בערכו קודש קודשים. וע"כ הוצרך משה לקדש את עצמו ביותר, וזהו שרמז לו הקב"ה שצריך להסיר שני מיני נעליים, דהיינו עור הבהמה, ואח"כ עור ובשר, כלומר יזדכך חומרו לגמרי, ולזה לא זכה יהושע.

וזהו ענין אדמת קודש המוזכר במרע"ה כי חלק האדמה שבו נעשה קודש. ע"כ ביהושע נאמר ויעש כן שחלץ מנעליו. ובמשה שרומז ג"כ על עור ובשר שלו, לא שייך לשון עשייה, כי אינו מעשה גשמי בפועל, רק התלבשות קדושה וטהרה. ועוד דלא שייך לומר ויעש, כי אף שהתחיל להזדכך, לא נגמר עד לאחר מתן תורה, **דקרן אור פניו.**

בעת, בבואי שוב אל הקודש פנימה, להמשיך ולהעלות על הכתב עוד קצת זיכרונות מאדוני מורי ורבי הגאון רבי רפאל הלוי שמואלביץ זצוק"ל, אשר זכה על ידי עוז חכמתו שייחפך עור פניו לאור התורה, והקרין על כל סביבתו מאור הגנוז, הרי דמות דיוקנו הזוהרת, עוד היום עומדת וניצבת חיה לנגד עיני. ואשא לבבי אל כפים, שנזכה להשיג מעט מהשגת דרכיו הנשגבות, ושיהיו הליכותינו אחר אותה ההשגה תמיד להידמות במעשיו.

בערל אברהם הלוי ויטמן

פעיה"ק והמקדש תובב"א

ט' בשבט תשע"ח

ואקה... את אברהם

מעבר הנהר

ושננתם לבנך... בלכתך בדרך

מסעו של בחור מהרי החושך - מקום בו טרם הצליח לממש ולהגשים את חלומותיו לגדלות בתורה, אל עבר בקעת האור - מקום בו כבר הצליח לממש שאיפותיו בעולם המעשה, דומה למסע מעברו האחד של נהר הסמבטיון לעברו השני.

והנה אחד מתפקידיו, אם לא התפקיד ב"ה" הידיעה, של רב, הינו להעביר את תלמידו מעברו האחד של נהר הסמבטיון לעברו השני. התלמיד נמצא עומד על שפת הנהר, משתוקק לגדול ולצמוח. על שפתו השנייה של הנהר עומד רבו, אשר כבר הצליח להגשים, במידה רבה, את חלומותיו, ולמלא שאיפותיו בהוצאת כוחות נפשו מן הכוח אל הפועל. התלמיד צופה ומביט, ועיניו המלאות כמיהה נשואות אל פני רבו מעבר לנהר, ובקשה אחת היא לו, אנא למדני רבני, ותן לי אבר כיונה, וכך אוכל לעוף אליך, לעברו השני של הסמבטיון.

באותה שבת קודש לאחר הצהריים, עת הגעתי לראשונה לביתו של אמו"ר זצ"ל,

הרגשתי כאילו משיב הוא לבקשתי האילמת הנ"ל בדרך מיוחדת, בדרך משלו. מבלי לומר מילה, כביכול חזר על עקבותיו, והפליג מעברו השני של נהר הסמבטיון חזרה אל עברו הראשון, והגיע לידי, עמד עמי משך שעה קלה. ועל אף המרחק התהומי שהפריד בינינו לפני כן, באותה שעה עת עמדנו יחד בעברו הראשון של הנהר, נדמה היה כי מצויים אנו באותה הדרגה, ללא מרחק או הבדל בינינו כלל, עד שנפשי נקשרה בנפשו, ובכך גאל חיי. וכל זה על אף - או שמא נכון יותר, דווקא בגלל - שבכל אותו הזמן לא שוחחנו על דבר, מלבד חזקה דמעיקרא. הכל חלף בינינו מבלי מילה, מבלי שום דיבור מפורש. הביטוי היה ונשאר, מאז ועד עתה - מלב ללב, מנפש לנפש. ליבא לפומא לא גליא.

ואז, לאחר שעה קלה שעמדנו שם יחד בעברו הראשון של הנהר, לקחני אמו"ר אל זרועותיו, נשאני בחיקו, והעבירני עמו לעברו השני של הנהר. ואף לאחר שמצויים היינו בעברו השני של הנהר, לא הוציאני אמו"ר מחיקו, אלא המשיך לשאת אותי, ועודנו עד היום, רגלי מאז לא נגעו ארצה. ועל אף שעברו וחלפו קרוב לשלושים שנה מאותה שבת קודש, ועל אף עלייתו של אמו"ר לעולם שכולו טוב, עדיין הנני מרגיש עצמי נשוי בתוך חיבוק זרועותיו הבטוחות.

והשאלה המתעוררת, כיצד הצליח אמו"ר להעבירני תוך כדי התגעשות אבני הסמבטיון, מבלי שאפחד כלל? והתשובה, שלא סיפר לי אמו"ר מאומה על כך שאנו יוצאים למסע, לא דיבר על זה כלל. הוא לא תיאר לי לאן הוא לוקח אותי. הוא לא אמר לי להביט לכאן או לכאן, הוא כביכול אמר לי רק דבר אחד: הבט נא בעיניי, האם הנך מרגיש עצמך בתוך זרועותיי? נשוי בחיקי? האם הנך סומך עליי ובוטח

בי? וזהו. ועד שכביכול נעניתי בחיוב לשאלותיו, כבר היינו יחד בעברו השני של הסמבטיון. וכל אותו הזמן דברנו רק על חזקה דמעיקרא. ובתוך ההווי של אותה שיחה, כששינינו היינו נאחזים אחיזה בעולם העליון של קול ה' חוצב להבות אש, בשעשועי אורייתא שקדמה לעולם, שם באותו עולם ובאותה מציאות, היינו באמת במצב אחד יחד, ומכוח זה יכול היה להשיאני על כנפיו אל ארץ הטוב והלבנון, כאשר ישא האומן את היונק, וכדברי אביו הגאון ר' חיים זצ"ל, מקום הימצאותי, מאז ועד עתה, מעולם ועד עולם, אינו על מקום מסוים עלי אדמות, אלא בתוך זרועותיו, בחדרי לבבו הפנימיים, אנוכי ובני ביתי יחד, אחד לאחד, ועדיין נושא הוא את כולנו בידו הגדולה ובזרועו הנטויה.

והתמיהה היא בעיני, כיצד חזרה זו לא היוותה עבורו שום קושי, והוא לא נדרש בזה לשום מאמץ, אלא הפלגתו מצדו האחד של הנהר לצדו האחר הייתה עבורו כמי שהולך בתוך ביתו מחדר לחדר, ובעיניו הייתה כל התגעשות אבני הסמבטיון הרועשות כלא קיימת כלל.

וכנראה פשר דבר זה, שאמו"ר לא היה נזקק לשום זיכרון כדי להיזכר במסע שהוא בעצמו עבר בצעירותו, משום שאצל אמו"ר אותו נער שהיה בצעירותו, היה עדיין חי וקיים בתוכי נפשו כחלק מעצם חיותו, על אף השנים הרבות שעברו מאז עבר את הסמבטיון לראשונה, ונתעלה להיות אדם גדול ורם בענקים. ונראה שהכיר אמו"ר, שכשם שיש לו לאדם צורך לעזוב ענינים מסוימים של ילדות כדי לצמוח ולגדול, כך יש לו לאדם צורך להניח ענינים אחרים ולהשאירם כחלק חי בתוכו, כי רק על ידי כן יוכל לצמוח ולגדול עד רום המעלה. ועקב כך הייתה לאמו"ר

הבנה מיוחדת במינה בנפש כל אדם ואדם באשר הוא שם, מנכבדי עם ועד לילדים רכים, כל אחד השכיל להבין לנפשו מתוך הכרת נפש עצמו. נמצא שבאמת חזרה זו לעברו הראשון של הנהר לא היוותה שום קושי עבור אמו"ר, משום שהמסע שעבר בצעירותו נותר חי אצלו לאורך כל חייו, והדרך נותרה כשהייתה.

בשנת תשע"ב נסעתי עם אמו"ר לבית החולים "מאיו" ברוצ'סטר ארה"ב, שם אובחן במחלת "ניוון שרירים" ר"ל. במהלך הבדיקות, היה צורך לדקור מחט בפניו של אמו"ר. הטכנאי, טרם דקירת המחט, התנצל לאמו"ר, באמרו שלאחר הדקירה יישאר כתם קטן במקום כניסת המחט, ולכן, מבקש הוא רשות מאמו"ר לבצע את הבדיקה. פניו של אמו"ר הוארו בחיוך רחב כשאמר לי לתרגם לטכנאי באנגלית, כי כבר מזמן איננו נער בן שבע עשרה.

אמו"ר הכיל בנפשו את נפש הנער בן השבע עשרה, בד בבד עם נפש האדם הגדול, אשר אף בחיי חיותו עלי אדמות היה ראשו בשמי השמיים.

פעם אמרתי לאמו"ר, שעל אף מה שאני משקיע הרבה במסירת שיעורים לתלמידים בסוגיות הש"ס, אני מרגיש שעבור התלמידים חשוב יותר, מה שמזדמן לי לפעמים, להשיב להם כשבאים לשאול עצה בענינים שאינם דווקא בלימוד הגמרא, אלא שאלות הקשורות לחיים, והסכים אמו"ר.

אמו"ר היה מעריך לאין שיעור כתיבת חידושי תורה, שלדעתו רק באמצעות הכתיבה יתבהרו הדברים כראוי לאדם עצמו, ובנוסף, למען יעמדו לו לזיכרון ימים רבים, ועי"ז אף יכול להעלותם על מזבח הדפוס. אמו"ר היה משקיע שעות יום יום - למשך עשרות שנים - בכתיבת השיעורים שלו.

מכל מקום, היה אומר אמו"ר, באם על האדם לבחור במה לעסוק, חשובה יותר מסירת השיעורים על פה לתלמידים מכתבתם בספר, כנראה בגלל שהרגיש שעדיף הקשר והחיבור איש אל רעהו פנים אל פנים כאמצעי להעביר את הדברים בבהירות, ועל ידי זה ישיג השומע הבנה עמוקה וברורה יותר. זאת ועוד, העריך אמו"ר יותר, מצד תועלת התלמיד, את התלמוד תורה אשר הרב מוסר לתלמידו בנושאים הקשורים למסכת החיים, על פני מסירתה של נושאים הקשורים למסכתות שבתלמוד, ובזה וודאי עדיף מסירה פנים אל פנים, פה אל פה אדבר בו, מפאת שהנושא הוא כל כולו אישי, ונוגע לכל אדם ומצבו באשר הוא שם.

לאמו"ר היה כוח מיוחד במינו של הקשבה. הוא נזהר תמיד להקשיב בעיון רב לדברי הזולת, ובפרט בנוגע לתלמידיו. בשיחותיו עם תלמידים, היה נדמה שהוא מעריך ומחשיב יותר את ההאזנה וההקשבה לדבריהם, יותר מאת הדברים שאמר הוא בעצמו. ככל הנראה, אמו"ר הרגיש שהאמצעי היעיל ביותר לחינוך תלמידים הוא ההאזנה לדבריהם, ועל ידי כך, יכול המחנך להעיר, לתקן, לנווט וללטש את מה שהם אמרו, עד שיפנימו ויבחינו בתוך עצמם, מתוך עצמם, מהי הדרך הראויה והחלקה שיצעד בה האדם.

בנוסף לכך, כנראה הבין אמו"ר עד כמה ההקשבה שלו, בכוחה היה לעזור לתלמיד להאמין בעצמו, ולייקר יותר את דבריו שלו, בעיניו. כיוון שלא יכול היה תלמיד צעיר להישאר אדיש נוכח ההאזנה בכובד ראש של אדם בדרגה גבוהה כל כך כאמו"ר, שהטה אזנו אליו בריכוז מוחלט בתחושה שלא היה מוכן לאבד אף מילה אחת. ובכך הצליח אמו"ר להשפיע לטובה על מוחו ולבו של התלמיד כאחד.

מרגלא בפומיה של אמו"ר, מעשה עם חסיד שנצרך לנסוע למקום רחוק מידישקייט, וכשנכנס להיפרד מהאדמו"ר ביקש ממנו האדמו"ר שיקנה לו שם מקטרת. מרוב טרדותיו שכח החסיד מהענין, ורק כאשר חזר למקומו נזכר שלא קנה לאדמו"ר את המקטרת. החסיד לא ידע את נפשו, חיפש, טרח והשיג מקטרת אשר כמותה מוכרים במקום ממנו שב. כשהביא אותה לאדמו"ר, שאל אותו האדמו"ר: "אמור לי את האמת, היכן קנית אותה?", בלית ברירה סיפר החסיד ששכח מהענין, וקנה את המקטרת רק אחרי שחזר. אמר לו האדמו"ר, "האם באמת חשבת שהייתי צריך ממך את המקטרת?! מה שרציתי הוא שגם כשתהיה במקום נידח, תזכור שיש לך רבי".

מלבד מה שהשכיל אמו"ר להבין אלו ענייני נפש מעת הנערות שיש לאדם צורך שלא לנטוש, אף לאחר שעומד על דעתו, אף היה אמו"ר נזהר מאד שלא יתווספו לו ענייני חסרון, אשר עלולים להתוסף לו לאדם בדרכו לצעוד אל הגדלות. ולמשל בענין גינוני הכבוד, נפשו של אמו"ר סלדה סלידה חריפה מהם, והיה סבור שעם

היות האדם באמת אדם גדול, לא יתכן שתידבק בו הקטנות של צפייה לגינוני כבוד מסביבתו.

בהקשר זה, בימי השבעה הגיע לנחם שכן מבוגר שהיה גר ליד משפחת אמו"ר בשכונת בית ישראל. אמר השכן שכשראה את הרבבות שהגיעו לשיבה להשתתף בלוויה הוא היה המום, "מעולם לא ידעתי כלל שהוא ראש ישיבה, ועוד שהוא היה ראש ישיבה בסדר גודל שכזה! אני הכרתי אותו רק כחבר ושכן טוב, כל כך הרבה פעמים דיברנו ושוחחנו כשכנים טובים... כזאת לויה... כזה ראש ישיבה... כזה אדם מפורסם... לא הייתי יכול להעלות על דעתי במי מדובר."

וזהיא שעמדה לאבותינו ולנו

ודברת במ

פעם סיפר לי אמו"ר על תלמידו שהיה יתום מן האב, שהגיע מחו"ל ללמוד בישיבת מיר. לאחר תקופה, אמו בקשה ממנו שיחזור לחו"ל כדי ללמוד אומנות, ואולם הבחור לא רצה לחזור לחו"ל כלל, אלא רצה לקבוע דירתו דירת קבע בארץ ישראל.

אמו"ר צלצל לאמו של אותו התלמיד, ואמר לה, שזה נכון שאם יחזור בנג לחו"ל ללמוד אומנות, סביר להניח שתהיה לו גשמיות ברווח, ואילו אם יישאר ללמוד בארץ ישראל, סביר להניח שהגשמיות תהיה לו רק בצמצום. ולכן מובן רצונך שיחזור בנג לחו"ל, ומשום שאת סבורה שאם תהיה לו גשמיות ברווח יותר, יהיו לו חיים מאושרים יותר. אולם הנני מכיר את לב בנג, ומה שיוסיף לו שמחה ואושר בחייו זה תוספת רוחניות, ולא תוספת גשמיות. ואם יקבע דירתו דירת קבע בארץ ישראל ללמוד תורה, על אף שיהיה לו פחות גשמיות, מ"מ יהיה לו יותר רוחניות, ובכך יהיה בנג שמח ומאושר יותר בחיי ארץ ישראל מאילו יחיה חיי חוץ לארץ. בדברים אלו הצליח אמו"ר להניח את דעתה של האלמנה, והיא הסכימה לכך שבנה

יישאר לגור בארץ ישראל.

בהקשר זה שמעתי מבנו של אמו"ר שבהזדמנות אחת אמר אמו"ר, "תראו לי אדם אשר ביכולתו לעסוק ביהלומים, ועל אף זאת, בוחר מרצונו ללכת ולעסוק באיסוף אשפתות."

ומרגלא בפומיה דאמו"ר דברי החזו"א באגרות, "ואמנם האיש הזוכה לידיעת התורה הוא הולך בין אנשים ונדמה לאדם הרואה לעיניים כבן אדם, אבל באמת הוא מלאך הגר עם בני תמותה וחי חיי אצילות ומרום על כל ברכה ותהילה." וכן מה שכתוב שם, "דברים ערבים מרגשים את גוף האדם וצבא אבריו להנאה מדומה, ומשמחים במידה מסוימת את נפשו, אבל הנאה זו אין בכוחה להתחרות עם העונג הגדול של עמל החכמה, אשר נשמת האדם מתרוממת מעל המית העולם עד שמי השמים, ונהנית מזיו החכמה העליונה". וכן מה שכתוב שם "אחר העמל נפתח שער אורה חדש אשר השכל מתענג ללא קין". וכן מה שכתוב שם, "אחרי שהאדם עמל זמן מועט בתורה, קונה אהבת התורה, והוא מתאוה ללמוד יותר מכל תענוגי העולם".

עוד מרגלא בפומיה דאמו"ר בשם החזו"א, שאין חסרון כשלעצמו באדם שדרגתו דרגת הבינוני, אולם מי שסבור שמצב הבינוניות היא המטרה אליה ראוי האדם לשאוף, טעות גדולה בידו. אלא הנכון הוא, שעל כל אדם ואדם באשר הוא, לשאוף

להיות תלמיד חכם עצום, ואחד מגני אלף הנכנס לשיבה יצא להוראה. ובינוני פירושו מי שלא הצליח להגשים שאיפה זו אלא עד מידת הבינוניות.

כל פעם שהיה נוכח בדרשה שדרש בחור או אברך בשמחה משפחתית וכדומה, תמיד מקפיד היה אמו"ר לגשת לאחר הדרשה, לשאול, להקשות, או להביא הוכחה לדברים שנאמרו. פעם אמר לי אמו"ר שהוא נוהג לבקש מזה שדרש את הדברים בכתב, כדי להחשיב את הדברים בחשיבות יתירה על אומרם. ועי"ז מלבד מה שהצליח אמו"ר להוסיף בעיני הדורש את החשיבות לכל "ווארט" מדברי תורה, אף השכיל בכך לתת הרגשה טובה בלבו של הדורש מצד ההערכה שלו לדרשה שדרש.

לאחרונה ראיתי בשם הגאון הרב מיכל זילבר שליט"א, בהספד אשר הספיד לאמו"ר, "פעם אחת היינו ביחד בשמחה של אחד מידידינו, בן אדם נכבד, שעסק במסחר וקבע עתים לתורה בבוקר ובערב, ובקשו ממני לדבר, ודיברתי בשבח, ובין הדברים אמרתי עליו שהוא תלמיד חכם. אחרי זה ביקש ר' רפאל מר' יוסף פרבשטיין שידבר אתי, הוא לא אמר לי בעצמי, בשביל גודל ענוותנותו, ואע"פ שהיינו בידידות כל השנים, ואפילו דרך גיסו הוא רק העיר לי, אבל הוא אמר שתלמיד חכם הוא דווקא מי שתורתו אומנתו, אפשר לקרוא לו יודע ספר, בקי, עמקן, מה שתרצה לקרוא, אבל תלמיד חכם, פאר היצירה, זה דווקא מי שעמל בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו."

עוד היה אומר אמו"ר שפעם באו אל החזו"א ושוחחו עמו על חכם אחד, ואמר להם החזו"א, אין אדם זה אדם גדול, אלא בינוני בלבד. שאלוהו, והרי בעינינו מסוימים, נחשב אדם זה באותם התחומים כאדם גדול מאד. ענה להם החזו"א, בינוני בדבר אחד, הוא בהכרח בינוני בכל דבר, שאין מציאות כזו של אדם אשר בדברים מסוימים הוא אדם גדול, ובדברים אחרים הוא בינוני.

עוד היה אומר אמו"ר כי ייתכן שני אנשים אשר חייהם נראים במבט חיצוני כשווים זה לזה. שניהם מייחדים חלק ניכר מן היום לתורה ולעבודה, וחלק אחר לפרנסה ולמנוחה. וכל הרואה את שניהם היה אומר כי בדרגה אחת הם, שהרי אצל שניהם מספר השעות ביום לתורה ולעבודה, לפרנסה ולמנוחה, שווים.

אך באמת ייתכן ושני אנשים אלו רחוקים זה מזה במדרגתם מרחק עצום. ומשום שלפי מבטו של הראשון חלק מיומו הוא קודש לה', בו הוא עוסק בתורה ובעבודה בבחינת "מס" שעליו לשלם. ולאחר מכן, חלקו האחר של היום הוא "שלו", כלומר בו הוא חי להנאת עצמו. ואילו מנקודת מבטו של השני, בחלק של היום, שכפי כוחו יכול לעסוק בתורה ובעבודה, עוסק בהם, ובחלקו האחר של היום, לפי שיקול דעתו נצרך הוא לעסוק בפרנסתו ובמנוחתו, כדי שיוכל אחר כך לעסוק בתורה ובעבודה. נמצא, אף בחלקו השני של יומו, כל מה שהוא עושה היינו רק כדי שיוכל לעבוד את בוראו ביתר הזמן. נמצא השני מתייחס לכל חייו, כל יום וכל שעה כקודש לה', ואין בעיניו זמן "שלו" כלל.

היה אמו"ר רואה בראשון, בבחינת מה, כפורק עול, משום שהרגיש עצמו כ"בעלים" על חייו, ואילו השני, הכיר את האמת שהוא אינו ה"בעלים" על חייו כלל, אלא עליו לבחון כל שעה מיומו האם מה שהוא עושה נצרך לעבודת בוראו.

בהקשר זה שמעתי בשם הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל, שבהיבט מסוים יהדות איננה דת אלא תרבות, ומשום שלדת משמעות שביום ראשון עוסקים בדת, ואילו ביום שני מתפנים מן העיסוק בדת ועוסקים בצרכים פרטיים, ואילו יהדות דומה לתרבות, שהאדם שרוי בתוכה, והיא מקיפה אותו, תמיד.

הבה נתחכמה

והיו לטזטפות

אמו"ר לא הסכים למונחים של לימוד מחד והבנה מאידך כעניינים חלוקים זה מזה. אצלו לא היה ניתן להגיד למדתי הרבה, אל אף שלא הבנתי אלא מעט ממה שלמדתי, וכמו כן לא היה קיים אצלו המושג, הבנתי הרבה אל אף שלמדתי קצת. אצל אמו"ר ללמוד פרושו להבין הנלמד על ידי עמלו, וההצלחה וההישג מלימודו נמדד היה כפי רמת ההבנה שהיתה לו ממה שלמד.

בהקשר זה, פעם אמר אחד לאמו"ר על איזה דבר תורה ששמע, שעל אף שלא הבין את זה, מריח הוא שהדבר אמת. אמו"ר לא היה מוכן לקבל את האפשרות הזאת. אם לא הבנת, כיצד אתה יכול לומר שהרחת שהוא אמת?

בקרן אור פניו חלק א', כתבנו בנוגע לבחור שסיים את הש"ס, "מרגלא בפומיה דאמו"ר כשבירר על בחור לשידוכים ואמרו לו שהבחור סיים את כל הש"ס, היה אומר אמו"ר, 'את החסרונות כבר שמעתי, בבקשה תתחיל עם המעלות'. משום שלמיטב הבנתי היה סבור, שאם בחור כבר הספיק לסיים את כל הש"ס, אין זה

מעלה אצלו מצד כמות הידע שהצטבר לו, אלא חסרון מצד גרעון ההבנה באיכות, שבהכרח מתלווה למי שלמד כל כך הרבה כמות בזמן קצר.

לאחרונה מצאתי בכתבי אמו"ר [שיצאו לאור בחוברת "קול התורה"] שכתב בעניין זה, "ושמעתי בשם הגראי"ל שטיינמן (שליט"א) [זצוק"ל] שברור כי ללא לימוד העיון נשארים 'עמי הארצות' – יכולים לדעת ש"ס ולא לדעת שום דבר. ואמר עוד בשם הגר"ח זיע"א על אחד שסיפרו עליו שהוא יודע ש"ס, אין זה רק שהוא 'לא יודע ש"ס', אלא שהוא יודע 'ש"ס לא', כלומר הידיעה השטחית עוד מגרעת ומביאתו לטעויות רבות, באשר הוא חושב שהינו יודע."

מרגלא בפומיה דאמו"ר, תלמיד האומר שהוא מבין כל מה שאומר רבו, סימן שאינו מבין הוא כלום, שהרי לא יתכן שיבין את הכל, אלא על כורחך הוא רק מדמיין שמבין.

אמו"ר היה רגיל לצטט דברי מרן הגאון הרב שך זצ"ל הידועים, בעת שישלח למרן הגרי"ז זצ"ל להקשות על דברי אביו הגאון ר' חיים זצ"ל בספר, והשיב לו הגרי"ז, על אף שאינו יודע תירוץ לקושייתו, מכל מקום בטוח הוא שאביו הגר"ח היה ער לקושיא זו, והיה לו תירוץ, משום שהסוגיא משם הקשה הרב שך הייתה פתוחה לפני הגר"ח בעת כתיבתו את אותו המהלך.

הגייב הרב שך, אנחנו לא חסידים, ומה שהיה להגר"ח תירוצ, עבורנו אינו מעלה או מוריד, משום שהתפקיד שלנו הוא למצוא לעצמינו דרך מועילה בהבנת הסוגיא. ואם במהלך של הגר"ח יש לנו קושיא, ואין לנו תירוצ, חייבים אנו לחפש דרך אחרת להבנת הסוגיא.

בהקשר זה, מרגלא בפומיה דאמו"ר דברי בעל המאור בהקדמתו להשגותיו על הרי"ף,

"**ואמר** רב פפא כל כי האי מילתא נימא איניש קמיה רביה ולא לשתוק... ואמרו עוד מנין לתלמיד היושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחוב לעשיר מניין שלא ישתוק ת"ל מדבר שקר תרחק, וזה המנהג נהגו כל חכמי העולם, כמו שכתב החכם המורה אבן גנא"ח, בהשיבו על המורה הגדול בעל הדקדוק רבי יהודה ז"ל, הזכיר דברי הפילוסוף שהשיב על רבו ואמר, ריב לאמת עם אפלטון ושניהם אוהבנו אך האמת אהוב יותר, ואמר עוד, אני לא באתי לגרוע מעלת האישה ולהשפילה, אך להפליאה ולהגדילה, כי כלנו משדי חכמתו הניקנו, ומעושר תבונתו העניקנו, ומפרי פי שכלו אנחנו לוקטים, ובים דעתו אנחנו שטים, והוא אשר פקח עינינו ולמדנו והועילנו וגדלנו והשכילנו בחכמה הזאת, וכאשר למדנו מפיו אנחנו משיבים מדבריו על דבריו..."

פעם נגש אל אמו"ר אברך צעיר, שהתחיל למסור שיעורים לבחורים בישיבה, והתייעץ עמו בענין הצעה שהוצעה לו לנסוע לחו"ל יחד עם קבוצת הבחורים,

ולהקים שם ישיבה חדשה. ענה לו אמו"ר, שעדיף לו להישאר בישיבת מיר, משום שעדיין יש לו הרבה מה לקבל מן הסביבה של הישיבה. שאל אותו האברך, אבל כיום אינני משתתף בשיעורים בישיבה, ובסדרים אני נמצא יחד עם קבוצה זו של בחורים בלבד, אז איזו השפעה ישנה בכך שאני נמצא בישיבה? ענה לו אמו"ר, השפעת הסביבה הרבה יותר חזקה ממה שנדמה לך, על אף שאינך מקבל השפעה ישירה משיעור או חברותא וכדומה, מכל מקום עצם היותך בתוך סביבה של ישיבה גדולה, יחד עם ציבור גדול של אברכים ובחורים שהינם ברמה גבוהה, דבר זה בעצמו מחדד אותך, ושומר עליך שלא תסטה מן הדרך הישרה והחלקה בלימודך, שאתה מקבל השפעה בעקיפין בשומעך את השיח התורני סביבך, ובשומעך את תגובת הסביבה לדבריך, ולהשפעה זו חשיבות עצומה.

ולאחרונה מצאתי בכתבי אמו"ר בעניין זה, וכך לשונו שם:

"עיקר ההצלחה בתורה הוא כשלומדים בחבורה, וכן איתא בברכות ס"ג: הסכת ושמע ישראל, הסכת, עשו כתות ופסקו בתורה, לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה, [כדר"י בר"ח דאמר ר"י בר"ח חרב אל הבדים ונואלו, חרב על שונאיהם של ת"ח שיושבים בד בבד (היינו לבדם) ועוסקים בתורה, ולא עוד אלא שמטפשים, כתיב הכא ונואלו, וכתוב התם אשר נואלנו וכו'.]

לכאורה הכוונה במש"א על היושבים בד בבד שהם מטפשים, כי כשאדם לומד לבדו אין מי שמיישר דרכו, והוא מתעקם והולך, ורק כשלומד בחבורה הרי כ"א מיישר ו"משפסף" את חברו, וכעין זה כתב במאירי שם וז"ל לעולם יעשה אדם

לעצמו חבר ללמוד תורה עמו, שאין הפלפול מצוי ליחיד אלא כשחברו מעוררו, והוא שאמרו אין התורה מתוקנת אלא בחבורה.

וראינו בחוש, איך כשאדם שהיה מחשובי תלמידי הישיבה בצעירותו ונעשה רב בעיירה מרוחקת, וכעבור כמה עשרות שנים הגיע לארץ, וכמעט שלא הייתה שפה משותפת אתו, וכנראה שהדבר היה משום דכל אותן עשרות שנים למד לעצמו. ובאמת כל כמה שהאדם מוכשר יותר, כך עלולה להיות גודל הסטייה מ"דרך המלך", כשם שכשאדם יורד מדרך המלך ונוטה לצד, הרי כל מה שהוא מגיע רחוק יותר, גדולה יותר העקמימות והסטייה מדרך המלך."

לעומת זאת, היה מצטט אמו"ר מחמיו הגאון ר' אברהם פרבשטיין זצ"ל, דראוי לאדם שילמד לפחות סדר אחד ביום ללא חברותא, דאם לא כן, לבסוף עלול הוא לאבד את היכולת ללמוד לבד, ומי שאינו יכול ללמוד לבדו דומה לבעל מום.

אמו"ר חיפש במשך כל ימי חייו, כיצד ניתן להוסיף יעילות בדרכי הלימוד, ולהשיג הישג גדול יותר.

לאמו"ר כאב מאד הזמן הרב שהיו התלמידים משקיעים בסוגיות ובעניינים טפלים שבאו על חשבון התעסקות בסוגיות ועניינים חשובים יותר. והיה אמו"ר מתריע על כך בתחילת כל זמן ואומר "חכם עיניו בראשו", והיה מכין תוכנית מסודרת לפני

תחילת הזמן, כדי להעיר לתלמידים על מה ראוי להתעכב ולעיין, ועל מה ראוי שלא להתעכב, כיוון שאותו העיון יבוא בהכרח על השבון דברים חשובים יותר בהמשך.

דוגמא נוספת לכך, שהיה אמו"ר סבור שיותר יעיל לכתוב חידושי תורה במחשב ממחברות בכתב יד, ועקב כך, היה הוא מן הראשונים לקנות מחשב ולתקתק בו את שיעוריו. אפילו כתביו הרבים שכתב במשך עשרות בשנים, עוד לפני התקופה בה החלו השימוש במחשבים, העביר לבעל מקצוע חבילות חבילות של כתביו להקלדה, כדי שהכל יהיה נגיש לו בקובץ במחשב.

בכל הנוגע לטכנולוגיה, אמו"ר היה רגיל לומר בבדיחותא, שאל בנך ויגדך נכדיך ויאמרו לך.

פעם העביר לי אמו"ר טיוטה של קונטרס שחיבר בנושא שליחות, ובמקום לתת לי את הקונטרס מודפס, מסר לי דיסקט עליו היה הקונטרס כדי שאוכל לתקתק את ההערות שלי במחשב, ונוכל להחליף את הדיסקט בינינו. [לבסוף, נוצרה חוברת בנושא שליחות עם דו-שיח של הערות ותגובות להערות, הכל בקובץ ממוחשב.]

בהקשר זה אמר לי אמו"ר שעדיף לי לעזוב את הכתיבה של חידושי תורה במחברות, ולקנות מחשב, ולכתוב רק בתוך קובץ. והוסיף אמו"ר שאפילו רק בשביל היכולת לחפש ולמצוא דברים שאינך זוכר איפה כתבת, כדאי לעשות כן. [הוא אף ייעץ לי שכדאי להשקיע את הזמן ללמוד את מלאכת ההקלדה, כדי שהעבודה תהיה יעילה יותר.]

בנוסף, היה חשוב מאד לאמו"ר הקלטת השיעורים שמסר. פעם הסביר, שעל אף ההכנה הרבה שמשקיע לפני מסירת כל שיעור, הוא שם לב לכך שתמיד נתוסף איזה שהוא חידוש בעת מסירת השיעור, וכל "מחשבה קטנה" היה בנפשו שתזכר ותירשם ולא תלך לאיבוד. לפעמים, היה מתעכב אחרי מסירה של שיעור, לרשום לעצמו כמה נקודות שנתעורר בהם במהלך המסירה. [עקב כך אמו"ר אף הורה לי להקליט את השיעורים שאני מוסר.]

פעם שאלתי את אמו"ר בעניין הלימוד בסדר שני, ואמרת לי לו שלכאורה מן הראוי שאלמד ממסכתות נשים ונזיקין, מאותו חלק מהמסכתא שאינו נלמד בסדר הראשון, כדי שאוכל להשלים את אותן המסכתות. אמר לי אמו"ר, שבמקום זה עדיף לי ללמוד בסדר שני ממסכתות אחרות שאינן נלמדות כלל בישיבות, כלומר מסדרים שאינם נשים ונזיקין, וזה משני טעמים. א' הרי כתוב בגמרא, איזהו תלמיד

חכם, ששואלים אותו בכל מקום והוא משיב, ולכן עדיף להשיג הבנה במגוון רב יותר של נושאים שונים, מלעסוק באותם הנושאים שכבר לומדים בסדר ראשון, ובין כך יש לי הבנה בהם. זאת ועוד, היות ואני עוסק בישיבה בסדר ראשון באותן מסכתות בנשים ונזיקין, ממילא אוכל להשלים את לימודן עם הזמן, מה שאיננו נכון לגבי מסכתות אחרות.

ולאחרונה למדתי פן אחר בנוגע לעצה זו של אמו"ר, וזה לשונו של אמו"ר בכתביו [שיצאו לאור בחוברת "קול התורה"], "ופירש הרמב"ן דדחויי מדחי לי, וא"ל עדיין לא שנית כל התלמוד ולא ידעת דרכו, וכשתגיע לסדר קדשים [שהוא סוף התלמוד, שהרי אין גמרא בטהרות מלבד נדה], תא ואקשי לי שיתברר לך טעמו. ולמדנו מדברי הרמב"ן, דאין אדם יכול להקשות קושיא כהלכתה בבבא מציעא בדיני אריס עד שישלים את כל הש"ס... דאף צריך הוא ללמוד שאר עניינים שבש"ס, שאין להם קשר למה שהוא דן כעת, אלא כדי שידע 'דרכו של תלמוד'".

בעניין צורת הכתיבה, היה חשוב מאד לאמו"ר שהדברים יהיו כתובים באופן בהיר ומתומצת, הוא טרח ועמל רבות יום יום במשך עשרות בשנים, לכתוב את שיעוריו באופן ברור, בהיר ומתומצת. והשקיע הרבה מחשבה כדי למצוא את המילים המדויקות והיעילות ביותר להביע את דעתו. פעם סיפר לי את תגובתו לספר שנכתב על ידי אחד מידידיו, שאמר לו, התוכן מצוין, אבל יכולת להכיל את בדיוק

אותו תוכן במחצית כמות המילים, והרי זה נגד רמב"ם מפורש [הלכות דעות פרק ב' הלכה ד'], "ורק בדברי תורה ובדברי חכמה יהיו דברי האדם מעטים ועניניהם מרובים, והוא שצוו חכמים ואמרו לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה, אבל אם היו הדברים מרובין והענין מועט הרי זו סכלות, ועל זה נאמר כי בא החלום ברוב ענין וקול כסיל ברוב דברים".

ובאותות - זה המטה

בין עיניך

פעם, לאחר פטירתו של אדם בעל ייסורים, קם אחד להספיד, ובתוך דבריו הסביר מדוע, לפי דעתו, הנפטר היה צריך להתיישר כל כך.

אמו"ר היה מביע נחרצות את סלידת נפשו מהסברים כאלו ואחרים, ותמה, מדוע אנשים חושבים שצריכים הם להבין? מוטב היה אם היו אומרים את האמת, שאין אנו מבינים חשבונות שמים, ואף אין זה עניינו להתעסק בהן. אנחנו לא יודעים, ואין אנו אמורים לדעת. אלא עבודתנו היא לעשות את רצונו יתברך, למרות שאיננו מבינים מדוע הקב"ה נוהג עמנו כן.

וכן בונגע לאנשים בעת צרה ר"ל, המתלבטים בענין צדיק ורע לו וכדומה, היה אומר אמו"ר שאין תפקידו של אדם להתעסק בזה, ובפרט בעת צרתו ר"ל, אלא מוטלת עליו החובה לחפש במעשיו מה יוכל לשפר, מאיזה דבר רע עליו להתרחק, ובאיזו מצווה יוכל להתחזק, ולשים אל ליבו שאין לנו שום ידיעה בהנהגת ה' יתברך את עולמו, אלא חובתנו רק להאמין דכל דעביד הקב"ה עמנו לטובה. [וכן התייחס אמו"ר לנושא של ידיעה ובחירה, ככל שזה נוגע לעבודת האדם למעשה, שאין עליו לחפש הסברים, אלא להבין שיש בחירה, וגם יש ידיעה, ולעבוד את הקב"ה

בהתאם, על אף שאין אנו מבינים כיצד יכולים שניהם להתקיים יחד.]

והיה אומר בזה הלשון, אנחנו חיים עם קושיות, עם סתירות, עם דברים בלתי מובנים, וזה גופא התפקיד שלנו. לעבוד את ה' לא רק ממצב של יודעים, אלא אף במצב של לא יודעים.

ומסר זה אף היה מהדהד מדברי אמו"ר בכל הקשור לתורת הספיקות, אשר אמו"ר היה שקוע בה במשך כל ימי חייו, ועסק ועמל בה עד שמסר נפשו ודמו עליה, שעל האדם לדעת מה התורה מחייבת אותו לעשות, ומה הקב"ה צופה ממנו, דווקא במצב שאינו יודע, במצב של ספק. וזה גופא הייחוד בתורת הספיקות, אשר הלכות רבות מני ים ניתנות להורות לאדם מה חובתו, ומה הדין דורש מעמו, דווקא במצב שאינו יודע.

אמו"ר היה אוהב לצטט מה שכתב הרשב"א במשמרת הבית על דברי הרא"ה, "המחבר בקי ברפואות יותר ממנו, שיודע [מה] שאינו יודע, אבל הוא אינו יודע, ואינו יודע שאינו יודע, וכבר אמר החכם ארסטו, כי מי שאינו יודע שאינו יודע – אינו יודע."

על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכפלת זכתבתם

ענין הכרת הטוב תפס אצל אמו"ר מקום נכבד בסדר העדיפויות שלו, והוא היה משקיע זמן ועמל רב כדי להביע רגשי תודה לאדם שהטיב עמו.

פעם הראה לי אמו"ר מכתב שהוא כתב למי שהרגיש כלפיו חובה עמוקה של הכרת הטוב –

ב'ה י"ד חגרי תל"ע

הטעם עליה יחי'.

ל'דינין

בימי הנמים

ביקטן להביד אה - רחט. אכט

אנכה העלונים האוקלאים של זילט ארצה'

זאי ש'למן אבו זמינו להילג אילר'

עין ולב אסאקים זו כזה

עין מלניאה נאגבונג

היקרה - נאקיה

ז'ל'ל - איוניס היט זאי ש'צ'צ'ת

ואב כואה זארקט

חט זאכט

אמר אב זאלטג

אמט כרטיג, יעניו ו'אבו א'דימיס'

ז'זיקה/א'א' ב'י

ל'קאב אבה ינולב א'א'ג כ'ז'ל

א'ע'א'ג א'ר ק'ט'ן הא'ז'ר'י ה'ט'

דיסטענין ש'ק'ים כ'פ'ו

כ'י ע'ין ר'ע'ין י'ה'ו כ'ט'וב ה'ט'ם צ'י'ן

ו'ז'ל'ה' א'ב ש'ג'ה

א'ט'א'ב

כ'ה'ו ש'מ'א'ל'ס ו'ב'י'ו

בשנת תשס"א נכנס מכון האנציקלופדיה התלמודית למצוקה פיננסית שאיימה על המשך קיומו. אמו"ר החליט לטוס לארה"ב בהשתדלות לסייע, על אף הקושי הגדול הכרוך בכך עבורו, משום שחש חובה עמוקה של הכרת הטוב למוסד חשוב זה אשר הוא היה בה לעיניים למשך עשרות שנים. הצטרפתי גם אני למסע זה.

לאחר שחזרנו ארצה, נתן לי אמו"ר צילום של כתב יד אביו הגאון ר' חיים זצ"ל בשם "תורת הספינה", פירוש על ספר "שב שמעתתא" שנכתב בספינה משנחאי למרסיי. בעמוד הראשון של הצילום כתב אמו"ר הקדשה.

היה יום א' אט"ו מנח"מ 31.1.1951
לרבי רפאל

לרבי יקרי

אצטען אצטען אצטען
אצטען אצטען אצטען...

יום יארק אצטען אצטען
יום יארק אצטען אצטען

אצטען אצטען אצטען
אצטען אצטען אצטען

במכתבים כאלה היה אמו"ר משקיע הרבה זמן ומחשבה כדי לנסח את המכתב בניסוח פייטני, שלפי יופי הניסוח כך מתבטאת עומק הרגשת הלב של הכרת טובה. לפעמים, סיפר לי אמו"ר, הוא התייעץ בנוגע לניסוח עם אחד מבניו או בנותיו, אשר להם כשרון מיוחד באומנות הלשון. [אמו"ר ידע להבחין בכל אחד ואחת מבניו ובנותיו מהם תחומי המצוינות המיוחדים להם, והיה מחפש הזדמנויות כדי להוציא את כוחות הנפש המיוחדים הנ"ל מן הכוח אל הפועל. ואז היה אמו"ר מתבטא להם, וגם לאחרים בסביבתו, עד כמה מתגאה הוא בהם.]

הבנתי מאמו"ר שדעתו הייתה, כאשר אדם מרגיש צורך בנפשו להביע הכרת הטוב באמצעות נתינת מתנה לחברו, אין זה מן הראוי שחברו יסרב לקבל המתנה, על אף שיש לו שיקולים ראויים לכך, כגון "שונא מתנות יחיה", וכדומה. משום ששיקולים אלו אנוכיים הם, ואילו טובת חברו נפגעת על ידם. שהרי על ידי סירובו לקבל את המתנה, הוא מונע מחברו את הצורך שחברו מרגיש בנפשו להביע הכרת הטוב. אלא ראוי הוא לאדם לקבל את המתנה, ולהביע את מלוא הערכתו לנותן, כדי לתת לנותן את ההרגשה שהוא הצליח להביע את רגשי הכרת הטוב כראוי.

ההפכי הצור

אגם מים

ולעבדו בכל לבבכם

בכל מצב היה אמו"ר משליט את השכל על הרגש, וכל החלטה נלקחה לאחר שיקולים שכליים בלבד. אולם היו פעמים נדירות בהן אמו"ר החליט דווקא על פי הרגש, ואז השכל עמד דום מול רגש סוחף. והתבטא פעם אמו"ר לבנו, "מעולם אינני נותן לרגש לנהל אותי, ההחלטות בפועל מנותבות על ידי השכל בלבד, לעתים הוא מתחשב ברגש ולעתים לא, אבל לעולם הוא המחליט."

פעם אמו"ר סיפר לי על מעשה ידוע עם החזון אי"ש זצ"ל, שנשאל בימי הזעם של חורבן השואה על ידי אדם שיכול היה להימלט ולהציל את עצמו, אבל לא עלה בידו להציל את אשתו, ושאל את החזון אי"ש מה לעשות, משום שעל אף שלכאורה מוטל עליו חיוב על פי דין של "וחי בהם" להציל את עצמו, מרגיש הוא שאינו יכול לעזוב את אשתו למר גורלה. השיב לו החזון אי"ש שבמקרה כזה ההלכה נקבעת לפי הרגש, ואם הוא מרגיש שאינו יכול לעזוב את אשתו, זוהי ההלכה, ואכן הורה

לו שלא לעזוב את אשתו.

פעם לקח אותי אמו"ר לשאול עצה מפי מרן הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל. היה זה עת צרה לאחד ממקורבי, והנידון על הפרק היה, עד כמה ראוי להקריב בנסיון להציל את קרובי מן הצרה. תשובתו של הגרש"ז הייתה, עד מידה מסוימת ראוי להקריב, ותו לא. ובזה נפרדנו מאיתו.

לאחר ימים ספורים, באתי לאמו"ר ואמרת לי לו שהנני מרגיש בנפשי שאינני יכול לחיות עם עצמי אם לא אקריב יותר למען העניין, שהרגשתי תחושה של "לא תעמוד על דם רעך", ולא יכולתי לעמוד מנגד. אמר לי אמו"ר, "אם כן, הנני בטוח שבמקרה כזה גם מרן הגאון ר' שלמה זלמן היה מסכים שאתה צריך לעשות כפי שלבך אומר לך, ואין שום צורך להתיעץ עמו שוב."

ונודה לך

ה' אלקיכם אמת

אמו"ר היה מודה מיד כשטעה, וזה לא היה נראה כאתגר בשבילו. כשהוא היה אומר "טעיתי, אתה צודק", לא היה ניכר עליו שום קושי, שום שבירת המידות. להיפך, הוא היה אומר את זה באותה טבעיות בה היה אומר "בוקר טוב", וההבדל היחיד הוא שהיה ניכר עליו כי שמח הוא מאד שעל ידי גילוי הטעות זכה להגיע אל האמת.

ולאחרונה שמעתי שאף התבטא אמו"ר מפורשות על עצמו כן, "לא קשה לי לומר שטעיתי, אבל איני רואה בזה ענווה כלל, כיוון שזוהי האמת".

פעם אמו"ר צלצל אלי, וסיפר לי על אברך צעיר שהקשה לו על משהו שאמר בשיעור כללי, ושזה היה הפעם השנייה שאברך זה "תפס" אותו, ושבתני הפעמים האברך צדק. אז אמו"ר סיפר לי איך שהוא צלצל לאביו של האברך לשבח את בנו בפניו. אמו"ר נהנה גם מן האברך שאחז חשבון כל כך חזק ומדויק במהלך השיעורים, ומכך שנזדמן לו הזדמנות כזו להחמיא לאביו, ואף נהנה מכך

שפעמיים העמידוהו על האמת.

בהקשר זה שמעתי שפעם מסר אמו"ר שיעור כללי בישיבת "מיר ברכפלד", בו הוא הביא מדברי אביו, הגאון ר' חיים זצ"ל. לאחר שהוא סיים את השיעור וירד מהבימה, פנה אליו הגאון ר' אריה פינקל זצ"ל, ואמר לו שהוא הבין אחרת את דברי הגאון ר' חיים. לאחר ששוחחו ביניהם, חזר אמו"ר ועלה על הבימה, נתן מכה על הסטנדר כדי לקבל את תשומת לבם של הנוכחים, ואמר כי הג"ר אריה הבין אחרת את דברי אביו הג"ר חיים, ואז אמר אמו"ר, "ר' אריה צודק, וכל מה שאמרתי הוא טעות", וירד שנית מן הבימה.

פעם ישבתי עם אמו"ר במכונת בצידים הכביש, ובטעות פתח אמו"ר את הדלת בפני רכב חולף, והרכב התנקש בדלת. נהג הרכב מיד עצר, יצא מרכבו, והחל צועק על אמו"ר בחרי אף, "מדוע פתחת את הדלת וכו'". אמו"ר מיד אמר לו, "סליחה, אני מתנצל. אתה צודק". הנהג מיד נרגע, והלך לדרכו.

ואז פנה אלי אמו"ר ואמר, במצב שכזה, להגיד "אתה צודק", לבד מכך שהייתי חייב להודות על האמת ולהתנצל בפניו, יש לכך גם מעלה נוספת - שבכל מצב של ויכוח, האמרה "אתה צודק" היא היחידה שאין לה מענה, וכתגובה לאמרה זו אין לשני שום אפשרות להמשיך להתווכח, לתקוף, וללחום.

בהקשר זה אמו"ר אהב לספר על אדם שהתייעץ עם חברו להכין את עצמו לקראת דין תורה. העלו ביניהם את כל האפשרויות מה הבעל דין שכנגד יטען, והכינו מענה לכל אחת מן הטענות. לבסוף, פנה לחברו ואמר לו, "כעת אני מוכן לכל טענה שיטען השני, חוץ מטענה אחת. מה אעשה אם הלה יטען 'הילך' [כלומר, קח את הכסף] - לזה אין לי מה לענות לו!".

סיום

אין אנו מניחין אותו

ט"ו בשבט תשע"ו

לכבוד אבא היקר, עמו"ש

"אם היו בני אדם מרגישים במתיקות וערבות טוב התורה..."

במשך ימי השבעה למדתי יותר ויותר על אודות הג"ר רפאל זצ"ל, למדתי על אודות התורה שלו, והגיעה שלו, על אודות שאיפות חיו, על אודות הדברים שהיו משמעותיים אצלו, ודברים אחרים שהיו חסרי משמעות אצלו, על אודות השקפותיו, והתכלית שלו. למדתי כיצד הוא היה בעל לאשתו, אב לילדיו, וראש ישיבה.

אבל יותר מכל זה, למדתי על הרבי שהגר"ר הינו...

למדתי, שאתה לא רק התלמיד שהגר"ר לימד אותך להיות, אלא שאתה האדם שהוא לימד אותך להיות.

חשבתי שהכרתי אותך. חשבתי שמה שהכרתי, זה אתה. זה נכון. רק שלא ידעתי שלסיפור שהכרתי היתה הקדמה.

"היו משתגעים ומתלהטים אחריה..."

להסתכל עליך, בשעת יציאת נשמתו של הגר"ר זצ"ל, ובימים שלאחר מיכון, נתנה משמעות חדשה לביטוי "חולת אהבה", הבנה חדשה באדם המשתגע מאהבת תלמיד חכם ואהבת התורה...

"שהיו ישראל אומרים...אותו אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הים והוריד לנו את המן, והגיז לנו את שליו והעלה לנו את הבאר, ונתן לנו את התורה, אין אנו מניחין אותו"

אבל המסע לא נגמר, הוא רק התחיל. "אין אנו מניחין אותו." אם שבת שירה, לפני 24 שנים, מסמלת תחילת המסע, שבת שירה השנה אינה אלא מפנה קטן, שינוי בניגון. כך גם הייתה שבת שירה לפני ארבע שנים.

זה התחיל בלחיצת יד, ולא שחררת תפיסתך עד הרגע האחרון. אבל כעת, אתה צריך להחזיק עוד יותר חזק, להחזיק הכי חזק, על ידי זה שתשחרר.

"וידוע אני כי תוספת ביגיעה באותה נקודה, מצד אחד כרוך"

**היא בקשיים גדולים, ומצד אחר שכרה הרבה מאד, בבחינת
לפום צערא אגרא, שע"י כך זוכים יותר ויותר להבין ולהשכיל
את עמקי הדברים ..."**

היית שר, כל סעודה שלישית, ולא הפסקת לשיר עד שהמלאכים
התחילו לשיר. כעת, כולם בוכים, וכמעט בלתי אפשר לשמוע את
המנגינה. הצלילים מורידים דמעה. אבל אנחנו חייבים להמשיך
לשיר.

**"הרי יצרו של האדם אינו נותן לו לעסוק בכך, ומפתהו להסתפק
במה שהשיג עד עתה וללכת הלאה. ומשום שיסוד זה ידוע לו,
שהעסק בעמקות התורה, היא שמגדלת את האדם ומרוממתו..."**

**והנני לברכך כי תאזור אומץ ותוסיף חיל מעלה ומעלה בבירור
וליבון העניינים החמורים..."**

הבית עולה באש. ובתוכו המחברת הכרוכה.

"והגוילין נשרפים..."

אנו עומדים מבחוץ.

מביטים.

בוכים.

אבל, אבא, אעשה הכול כדי לכתוב לך חדשה.

**"ויהיה זה אבן פינה לאוצר גדול מלא כל כלי חמדה שאתה
עתיד לאצור בעזהי"ת..."**

והאותיות עוד יפרחו...

כאשר יצאנו מהשיבה, והתחלנו ללוות את הג"ר רפאל זצ"ל, התחיל לרדת גשם. בהתחלה חשבתי, השמים בוכים על כלל ישראל, השכינה היא בצער על ילדיה.

ואז תפסתי, שהדמעות מעורבות הן בשמחה. המלאכים יחד עם השכינה המתינו לקבל את פניו של הג"ר רפאל זצ"ל. וכמו שכתוב בזוהר, בשעה שאתה והילדים שלי ונכדים ונינים בע"ה יכתבו וימלאו את המחברת, בין השורות, נהיה אנחנו שרים בירושלים של מטה, והרבש"ע ירקוד יחד עם הג"ר רפאל במחול הצדיקים, למנגינה של הזמירות, בירושלים של מעלה.

יה"ר שנזכה לשירה דלעתיד לבא, שירה של אז ישיר משה ובני ישראל, אלו שעזבו, ואלו שעל אף הכל, לא שחררו את תפיסתם. ואלו שנצפו רוקדים, היו נחשבים כשוטים, בעיני אלו שלא יכלו לשמוע את הניגון....

"ותזכה להרבות כבוד שמים בעולם..."

באהבה,

בתך

